

Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie od maja 2010 do kwietnia 2011

W stosunku do lat ubiegłych teren objęty badaniami oraz metodyka pozostały bez zmian (Meissner et al. 2000). Ptaki liczone raz w miesiącu przez cały rok. Podczas kontroli styczniowej policzono mewy *Laridae* i bieliki *Haliaetus albicilla* przebywające na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej i dodatkowo mewy na dużych, komunalnych składowiskach śmieci w Gdańsku Szadółkach, w Łężyczach koło Gdyni i w Swarzewie koło Władysławowa.

Latem, podobnie jak w poprzednich sezonach, najliczniejszymi gatunkami były kormoran *Phalacrocorax carbo*, łabędź niemy *Cygnus olor* i krzyżówka *Anas platyrhynchos* (tab. 1). Liczebność krzyżówek, perkozów dwuczubych *Podiceps cristatus* i łysak *Fulica atra* wyraźnie wzrosła w sierpniu, co jest typowym zjawiskiem dla badanego akwenu (Meissner et al. 2008, 2009) i wskazuje na początek przemieszczeń bezpośrednio związanych z migracją jesienną lub ją poprzedzających (Cramp & Simmons 1977, Tomiałojć & Stawarczyk 2003). W omawianym sezonie, w porównaniu do wyników liczeń w miesiącach letnich w latach 2006–2007 wyraźnie wzrosła liczba gęgaw *Anser anser* (rys. 1). Ptaki te były obserwowane w okolicach ujścia rzeki Redy przy rezerwacie „Beka”. Zaobserwowany wzrost liczebności gęgaw nie jest jednak związany ze wzrostem lokalnej populacji lęgowej tego gatunku, ponieważ na terenie tego rezerwatu liczebność ptaków lęgowych, w ostatnich latach stopniowo spadała z 5–7 par w roku 2008 do jednej pary w roku 2011 (A. Kośmicki – in litt.), a w pozostałej części terenu objętego liczeniami gęgawy gniazdują bardzo nielicznie (niepubl. dane Grupy Badawczej Ptaków Wodnych KULING). Stado 10 czapli białych *Egretta alba* zaobserwowane w ujściu rzeki Redy 15.08.2010 (S. Bzoma), jest jednym z najliczniejszych stwierdzeń tego gatunku nad Zatoką Pucką. Gatunek ten zaczął pojawiać się nad badanym akwenem wyraźnie później i wciąż jest zdecydowanie mniej liczny niż w południowej i środkowej części kraju (Tomiałojć & Stawarczyk 2003).

Zima 2010/2011 była drugą z kolei o bardzo niskich temperaturach i o dużym zasięgu oraz długim okresie zalegania pokrywy lodowej na badanym akwenie. Średnie temperatury miesięczne wynosiły: grudzień –3,4°C, styczeń 0,0°C, luty –2,8°C, marzec 1,8°C (www.tutienpo.net dla stacji pomiarowej Hel). Dłuższy niż siedem dni okres występowania ujemnych średnich dziennych temperatur nastąpił dwukrotnie między 13.12.2010, a 6.01.2011 oraz od 12.02.2011 do 4.03.2011. Zlodzenie pojawiło się już w grudniu i objęło swoim zasięgiem jezioro Ptasi Raj, Wisłę Śmiałą, przekop Wisły, oraz całą wewnętrzną część Zatoki Puckiej między Rewą i Juratą. Wolne od lodu pozostawało ujście rzeki Redy i małe oparzeliska wzdłuż wybrzeży tego akwenu. W styczniu lód ustąpił z ujścia Płutnicy oraz z północnej części Zatoki Puckiej, gdzie szerokość pasa lodu zalegającego przy brzegach Półwyspu Helskiego zmniejszyła się i wynosiła od około 800 m w okolicach Kuźnicy do około 300 m koło Juraty. W lutym pokrywa lodowa wyraźnie ustąpiła. Całkowicie zamrznięta była jeszcze najpłytsza część Zatoki Puckiej między Swarzewem i Władysławowem oraz pas o szerokości około 150–200 m przy brzegu Półwyspu Helskiego, a w wielu innych miejscach utrzymywał się wąski pas kaszy lodowej. W marcu pola lodowe obejmowały jeszcze znaczny obszar zachodniej i północnej części Zatoki Puckiej między ujściem Redy, a Puckiem oraz między Władysławowem i Kuźnicą. Wzdłuż pozostałej części Półwyspu Helskiego utrzymywał się przybrzeżny pas lodu o szerokości 100–300 m. W wielu miejscach pojawiły się fragmenty wolne od lodu, gdzie licznie gromadziły się ptaki.

W listopadzie na badanym akwenie licznie pojawiły się perkoz dwuczuby, markaczka *Melanitta nigra* oraz bielaczek *Mergellus albellus* (tab. 1). W miesiącu tym zaobserwowano 29 alek *Alca torda*, z których 25 przelatywało wzdłuż wybrzeży Wyspy Sobieszewskiej. Zimą, ze względu na znaczny obszar zlodzenia, liczebności ptaków były niskie z wyjątkiem gągoła *Bucephala clangula*, którego duże stada zaobserwowano w ujściowym odcinku przekopu Wisły, wzdłuż plaż Trójmiasta i na Zatoce Puckiej u wybrzeży Półwyspu Helskiego. Wyjątkowo mało licznie zimowały kormoran i

łyska (tab. 1, rys. 2). Na przestrzeni ostatnich 10 sezonów zimowych oba gatunki wykazują fluktuacje liczebności, które są ujemnie skorelowane z liczbą dni z ujemnymi temperaturami w grudniu i styczniu (współczynnik korelacji rang Spearmana $r_s = -0,69$ i $r_s = -0,76$ odpowiednio dla kormorana i łyski). W lutym licznie pojawiła się krzyżówka. Stado 6000 osobników przebywało w ujściu rzeki Redy (P. Zięcik). Gatunek ten wcześniej rozpoczyna wędrówkę wiosenną i jego wysokie liczebności często odnotowywane są właśnie w lutym (Kuźniak 1983, Hebda 2001, Meissner et al. 2008, Rydzkowski & Wójcik 2009).

W latach 2004–2009 zaobserwowano stopniowy wzrost udziału mew srebrzystych *Larus argentatus* zimujących na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej i spadek znaczenia komunalnych wysypisk śmieci dla tego gatunku (rys. 3). W ostatnich dwóch sezonach trend ten jednak się odwrócił (rys. 3). Po uruchomieniu instalacji odzyskiwania odpadów na wysypisku w Łężycach, mniej odpadków ko-

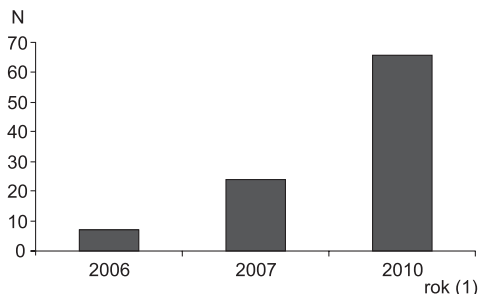
Tabela 1. Liczebność ptaków wodnych za Zatoce Gdańskiej od maja do sierpnia 2010

Table 1. Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk between May and August 2010. (1) – species, (2) – total

Gatunek (1)	15.–19.05.2010	12.–15.06.2010	15.–18.07.2010	14.–17.08.2010
<i>Cygnus olor</i>	715	666	402	202
<i>Cygnus cygnus</i>			1	
<i>Cygnus atratus</i>			1	
<i>Anser anser</i>	100	14	102	46
<i>Branta canadensis</i>				1
<i>Tadorna tadorna</i>	39	35	26	11
<i>Anas penelope</i>	7			15
<i>Anas strepera</i>	4	2		
<i>Anas crecca</i>	6			183
<i>Anas platyrhynchos</i>	170	380	358	1109
<i>Anas acuta</i>	1			
<i>Anas querquedula</i>	5		37	20
<i>Anas clypeata</i>	41			4
<i>Aythya ferina</i>	3			5
<i>Aythya fuligula</i>	73	89	71	163
<i>Aythya marila</i>	5			
<i>Sommateria mollissima</i>	3	32	3	14
<i>Clangula hyemalis</i>	6			
<i>Bucephala clangula</i>	73	18	106	128
<i>Mergellus albellus</i>	1			
<i>Mergus merganser</i>	23	89	100	262
<i>Gavia stellata</i>		1		
<i>Gavia arctica</i>	1			
<i>Tachybaptus ruficollis</i>				8
<i>Podiceps cristatus</i>	51	14	26	149
<i>Podiceps grisegena</i>				4
<i>Podiceps auritus</i>	1			
<i>Phalacrocorax carbo</i>	1438	1975	3003	2837
<i>Ardea cinerea</i>	95	141	59	12
<i>Egretta alba</i>	1	1	2	10
<i>Fulica atra</i>	9	3	1	410
Suma (2)	2871	3460	4298	5593

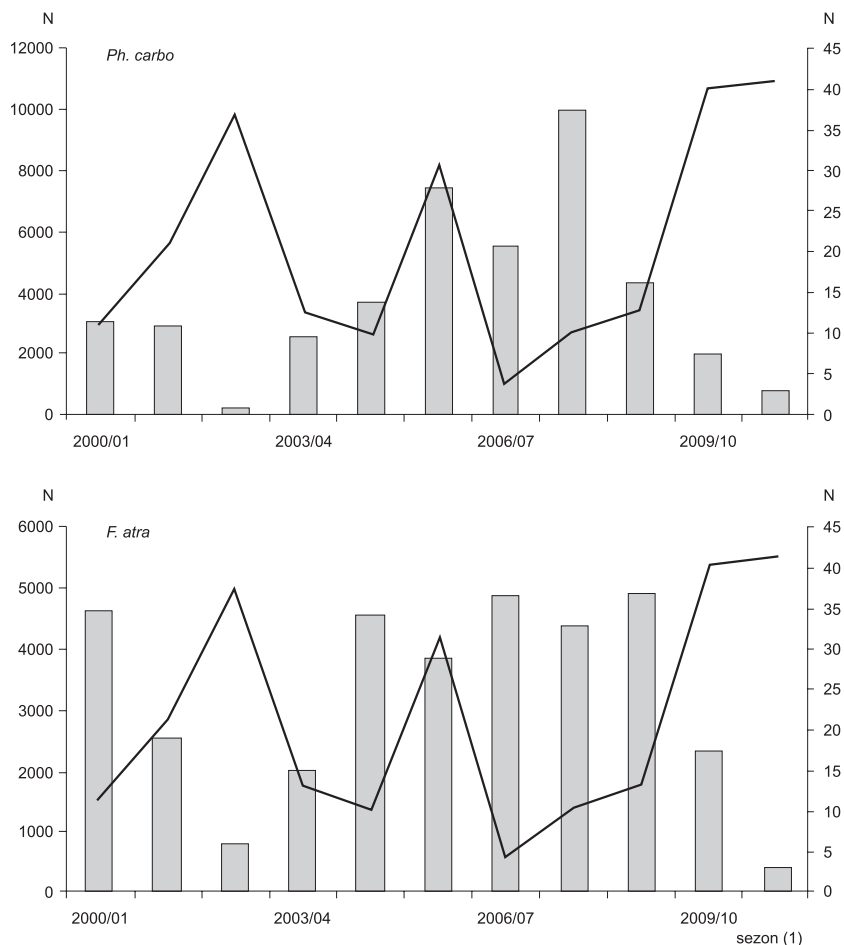
munalnych trafia na kwatery składowiska i liczebność przebywających tam mew znacznie spada. Obecnie wielotysięczne koncentracje mew srebrzystych obserwowane są tylko na wyspisku w Szadółkach (rys. 3). W styczniu zaobserwowano 4 osobniki mewy żółtonogiej *L. fuscus* (tab. 3). Trzy ptaki pierwszoroczne przebywały na wyspiskach śmieci w Szadółkach i Łężycach (A. Kośmicki, S. Bzoma), natomiast koło Jastarni widziano osobnika dorosłego formy jasnopłaszczowej (A. Niemczyk).

W styczniu na całym terenie objętym liczeniem zanotowano 30 bielików, z czego 21 przebywało na Zatoce Puckiej między Kuźnicą i Juratą.

Rys. 1. Średnia liczebności gęgawy *Anser anser* w miesiącach maj-sierpień w latach 2006, 2007 i 2010

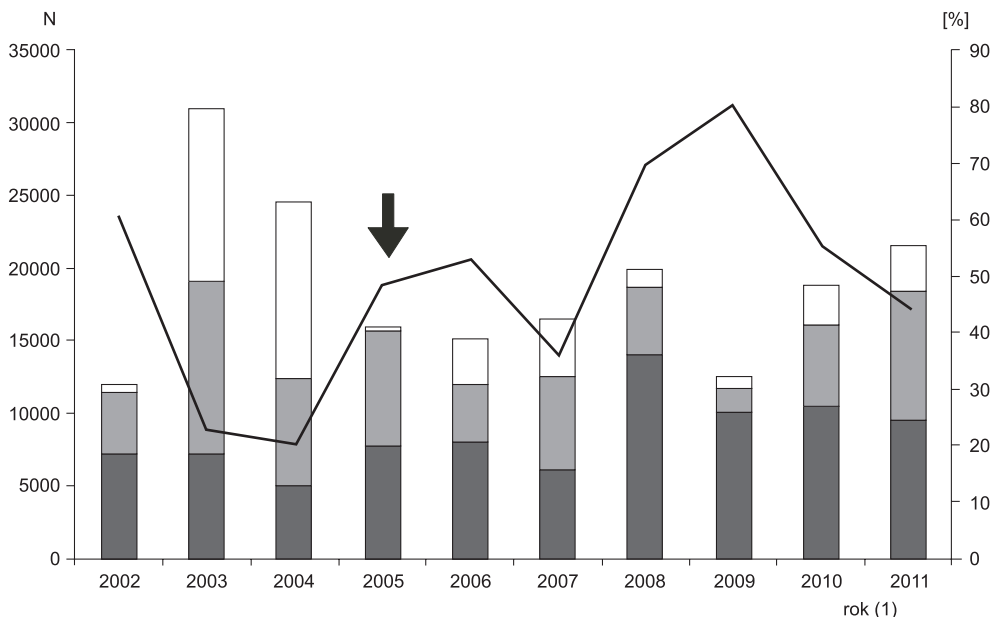
Fig. 1. Mean numbers of Greylag Goose on the Bay of Gdańsk in May-August 2006, 2007 and 2010. (1) – year

Rys. 2. Zmiany liczebności kormorana *Phalacrocorax carbo* i łyski *Fulica atra* w styczniu (słupki) oraz liczba dni z ujemnymi temperaturami w grudniu i styczniu (linia) w kolejnych sezonach zimowych
Fig. 2. Changes in numbers of Great Cormorant and Coot in January (bars) and the number of days with temperatures below 0°C in December and January (line) in subsequent winter seasons

Tabela 2. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej od września 2010 do kwietnia 2011
Table 2. Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk between September 2010 and April 2011.
 (1) – species, (2) – total

Gatunek (1)	11.–13. 09.2010	16.–19. 10.2010	13.–15. 11.2010	17.–19. 12.2010	16.–17. 01.2011	13.–14. 02.2011	12.–13. 03.2011	16.–19. 04.2011
<i>Cygnus olor</i>	318	1054	485	1610	1986	2410	2752	1110
<i>Cygnus columbianus</i>		60	2				12	
<i>Cygnus cygnus</i>		159	25	212	28	51	138	
<i>Anser fabalis</i>							496	
<i>Anser albifrons</i>		31	4				39	
<i>Anser anser</i>	6	208	236	235	138	300	341	27
<i>Branta canadensis</i>	1	1	1					1
<i>Branta leucopsis</i>		1	4					14
<i>Branta bernicla</i>	2	10	1					
<i>Tadorna tadorna</i>	2	1	1				42	64
<i>Netta rufina</i>							1	
<i>Aix galericulata</i>								1
<i>Anas penelope</i>	555	757	187	1		1	2360	429
<i>Anas strepera</i>	7	8	5	3		3	8	4
<i>Anas crecca</i>	62	12	10			5	69	160
<i>Anas platyrhynchos</i>	812	2457	1760	1828	1551	7702	4668	433
<i>Anas acuta</i>	10	16				2	139	13
<i>Anas querquedula</i>	21							17
<i>Anas clypeata</i>	45	37	3				4	113
<i>Aythya ferina</i>	85	100	112	239	9	455	9	
<i>Aythya fuligula</i>	433	3772	7876	6622	12918	12087	5047	2690
<i>Aythya marila</i>	3	157	690	970	1230	223	54	
<i>Somateria mollissima</i>	38	40	77	47	74	133	94	3
<i>Clangula hyemalis</i>		878	5654	2683	2655	3641	1706	4441
<i>Melanitta nigra</i>		180	7405	308	1403	504	539	20
<i>Melanitta fusca</i>		79	1556	976	2991	1089	544	1038
<i>Bucephala clangula</i>	247	365	1457	14245	11169	3745	2818	350
<i>Mergellus albellus</i>		2	784	203	117	395	349	41
<i>Mergus serrator</i>		7	268	413	295	229	127	119
<i>Mergus merganser</i>	420	201	542	2504	3853	3247	2546	112
<i>Gavia stellata</i>		1	8				1	
<i>Gavia arctica</i>		2	12					2
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	17			6	1			3
<i>Podiceps cristatus</i>	1221	2060	3348	393	696	615	205	565
<i>Podiceps grisegena</i>	1		1	1				1
<i>Podiceps nigricollis</i>	3			1				
<i>Podiceps auritus</i>	2	24	108	12	18	50	13	18
<i>Phalacrocorax carbo</i>	9845	5636	2983	975	792	617	596	1668
<i>Ardea cinerea</i>	20	98	81	11	11	2	73	63
<i>Egretta alba</i>	1		1				1	
<i>Fulica atra</i>	848	2452	1788	1146	362	951	589	105
<i>Alca torda</i>			29		1			1
<i>Cepphus grylle</i>						1		
Suma (2)	15025	20866	37504	35644	42298	38458	26380	13626

Rys. 3. Zmiany liczebności mew srebrzystych *Larus argentatus* zimujących na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej (czarne słupki), na wyspisku śmieci w Szadółkach (szare słupki) i na pozostałych dwóch wysypiskach (białe słupki). Linia ciągła przedstawia zmiany udziału ptaków przebywających na wybrzeżu. Strzałką zaznaczono moment uruchomienia instalacji odzyskiwania odpadów na składowisku śmieci w Łężycach koło Gdyni

Fig. 3. Changes in numbers of Herring Gulls wintering on the Bay of Gdańsk (black sections of the bars), at the refuse dump in Szadółki (grey sections of the bars) and at the two remaining dumps (white sections of the bars). Line shows the percentage of birds staying at the coastline. Arrow denotes the start of the recycling installation at the refuse tip in Łężyce near Gdynia. (1) – year

Tabela 3. Liczebność poszczególnych gatunków mew stwierdzonych w styczniu 2011 nad Zatoką Gdańską i na trzech wysypiskach śmieci położonych w pobliżu wybrzeża

Table 3. Numbers of gull species in January 2011 on the Bay of Gdańsk and at three refuse dumps near the coast. ¹ – joint numbers of *L. argentatus* and *L. cachinnans*. (1) – species, (2) – Bay of Gdańsk, (3) – refuse dumps, (4) – total

Gatunek (1)	Zatoka Gdańska (2)	Składowiska śmieci (3)			Razem (4)
		Łężyce	Szadółki	Swarzewo	
<i>Larus argentatus</i>	9572	2000 ¹	8850 ¹	1110 ¹	21532
<i>Larus cachinnans</i>	12				12
<i>Larus fuscus</i>	1	1	2		4
<i>Larus marinus</i>	496		210	40	746
<i>Larus canus</i>	1569		22		1591
<i>Larus ridibundus</i>	2977		18		2995
Razem (4)	14627	2001	9102	1150	26880

¹Łączna liczebność *L. argentatus* i *L. cachinnans*

Na poszczególnych odcinkach ptaki liczyli: G. Bela, S. Bzoma, S. Huzarski, D. Jakubas, A. Janeczyszyn, P. Janowski, A. Kośmicki, E. Kurach, A. Marczewski, W. Meissner, P. Nagórski, A. Niemczyk, L. Pilacka, M. Remisiewicz, P. Rydzkowski, M. Ściborski, J. Typiak, C. Wójcik, M. Wybraniec, P. Zientek, P. Zięćnik. Wszystkim Im serdecznie dziękujemy. Badania były dofinansowane przez Wo-

Summary: Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk between May 2010 and April 2011. Between May 2010 and April 2011, waterbird counts were carried out as in previous years, once a month along the coastline of the Bay of Gdańsk. Similarly to previous seasons, the commonest summering species were Great Cormorant *Phalacrocorax carbo*, Mute Swan *Cygnus olor* and Mallard *Anas platyrhynchos*. The numbers of Mallard, Great Crested Grebe *Podiceps cristatus* and Coot *Fulica atra* increased in August, what is typical for the bay and indicates first post-breeding movements of these species. Compared to 2006–2007, numbers of Greylag Goose *Anser anser* clearly increased in numbers during summer. In November, Great Crested Grebe, Common Scoter *Melanitta nigra* and Smew *Mergellus albellus* occurred in high numbers. The winter of 2010/2011 was the second in a row with low temperatures and long period of extensive ice cover on the bay, what strongly reduced the numbers of wintering birds except Goldeneye *Bucephala clangula*. The winter had extremely low numbers of Great Cormorant and Coot.

Literatura

- Cramp S., Simmons K.E.L. 1977. The birds of the Western Palearctic. 1. Oxford University Press.
- Hebda G. 2001. Przeloty i zimowanie ptaków wodnych na Odrze w Opolu. Zeszyty Przyrodnicze Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 35: 62–71.
- Kuźniak S. 1983. Przelot i zimowanie ptaków wodno-błotnych na Pojezierzu Krzywińskim (Wielkopolska). Acta Ornithol. 19: 237–250.
- Meissner W., Koss M., Bzoma S. 2008. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie maj 2006–kwiecień 2007. Not. Orn. 49: 60–64.
- Meissner W., Koziróg L., Kisicka I. 2000. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonach 1997/1998 i 1998/1999. Not. Orn. 41: 92–97.
- Meissner W., Rydzkowski P. 2010. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie wrzesień 2008–kwiecień 2009. Ornis Pol. 51: 58–62.
- Meissner W., Typiak J., Kośmicki A., Bzoma S. 2009. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie maj 2007–kwiecień 2008. Not. Orn. 50: 65–72.
- Rydzkowski P., Wójcik C. 2009. Wiosenna wędrówka blaszkodziobych *Anseriformes* w przyujściowym odcinku Wisły w latach 1997–2000. Not. Orn. 50: 179–193.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

**Włodzimierz Meissner, Szymon Bzoma, Piotr Nagórski,
Gerard Bela, Piotr Zięćik, Magdalena Wybraniec**

Pracownia Ekofizjologii Ptaków, Katedra Ekologii i Zoologii Kręgowców UG
Legionów 9, 80-441 Gdańsk
w.meissner@univ.gda.pl

Antoni Marczewski

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
Odrowęża 24, 05-270 Marki k. Warszawy